OLAI
RA.
SIL.

Vacandum Studiis.
Ex Bibliotheca
VALENTINI SCHLIEFF
Gedani.

Henrici Nicolai.

1. Gymnasium Logicum repetitum
2. Exercitatio de Cognitione humana universa.
3. Tr. de Esse alicubi seu Ubicatate.
4. Pro methodo Trinitatis aliisq materiis Apologia.
5. Quadrigatus expensus seu Consideratio quadrigae quaestionum de Syncretismo nonnemini Wittebergae emissae.
6. Exercitatio de Prudentia Theologica.
7. Exerc. de Obedientia tam Civili quam Spirituali.

D. O. M. A.

Gymnasij Logici repetiti

DIATRIBE VII.

DE

PROPOSITIONIS DEFINITIONE ET PARTIBUS

Disputationis loco

Ad Sententiarum collationem in Gymnasio Dantiscano proposita.

PRÆSIDE

HENRICO NICOLAI

Philosophiæ Professore Publico.

Respondentis partes obtinente

NICODEMO TESSIHN,

Stralsundensi Pomerano.

Ad diem 16. Novemb. S. N.

In Auditorio Philosophico.

Horis ab 8. matutinis.

DANTISCI, Typis GEORGI RHETI,

Anno M. DC. XXXIX.

Gymnasij Logici repetiti
DIATRIBE VII.
De Propositionis definitione & partibus.

I.

VT frustranea est omnis potentia, quæ nunquam ad actum traducitur, dicente Philosopho lib. 1. d. cœl, c. 4. t. 32. *& ex eo venerabili* Bedâ p. 99. axiom: *Sic frustranea terminorũ ad prædicationem habilium discussa potentia, nisi ad actum conjungendi ea tandem applicetur. Quod ab actu mentis nostræ componente & dividente fieri solet, cujus opus Enunciatio dicitur, & parti Logices secundæ pro Objecto substerni potest. Hæc, quia actus componens errare quandoq; potest, & vel sejungenda componere, vel componenda sejungere, præceptis suis illum dirigere debet, ut veros conceptus conjungat, falsos disjungat: semperq; ad veritatem procedat, nunquam ab eâ recedat.*

2. Propositionis *tractatio* vel præcognitionis est, vel cognitionis. Illa *triplex: An propositio adæquatum* l. de interpr. *objectum? Quodnam ejus fundamentum? Quis author* l. de interpretatione?

3. Quà primum, *Variant sententiæ.* Quidam interpretationem adæquatum objectum statuunt. Tolet. præf l. Interp. Faber in l. d. Int. c. 1. q. 2. Boëth. Albertus M. ap. Conimbr. præf. l. d. Int. *Alii secundam mentis operationem.* Morisan. præf. l. d. Int. Alii *Enunciationem.* Thomas, Scotus, Albertus, Ammonius, Conimbric. c. l. Barthol præf. l. 2. Log. Titelman. præf. l. 3. Log. Mendoz. d. 8. Log. §. 1. Ramistæ dispositionem s. judicium

 axio.

axiomaticum vocant. *Et quidam solam Enunciationem simplicem*, Boethius & Conimbric. c. l. *Quib. rectè reclamat* Toletus c. l. *Breviter hic dicendum*; 1. Objectum adæquatum l. d. Int. est Enuntiatio universè sumpta, cum partib. & fundamentis suis proximis; hoc est, opus secundæ mentis operationis, quod vocatur Enuntiatio. *Patet 1. Omnia, quæ hic tractantur, tractantur ad enuntiationem constituendam. E. ea adæquatum objectum. 2. Debet hic liber esse medius inter primum & tertium, Vt benè* Conimbr. c. l. *At tale quid est Enunciatio universè sumpta. Hæc enim non est terminus, de quo pars prima, nec discursus, de quo tertia. Ergò. 3.* Arist. c. 5. *tractat de propositione composita, etsi paucis. E. & ea ad hunc librum pertinet, nec debet segregari. Et habet suum usum in syllogismis compositis extruendis, etsi nil de iis specialiter habeat* Arist. *quod ideò est, quia ex simplicibus facilè patent, nec faciunt diversas omninò species à Categoricorũ figuris.* Conf. Cl. l. M. C. 8. d. 10 q. 1. C. 9. d. 1. q. 1. *Objectum primarium fortè est Enuntiatio simplex: Adæquatum Enunt. universè sumpta.*

4. *Dic. II.* Partes & fundamenta prop. proxima sub Enuntiatione ut toto debent comprehendi. *Ita benè* Zabar. l. 2. d. N. L. c. 5. Goclen. l. 3. probl. q. 2. Regi. l. 2. q. 1. §2. *Nam ubi totum tractatur, ibi & partes tractari debent. Rectè ergò sub objecto totali & partes ejus comprehenduntur, quales in Enuntiatione sunt nomen & verbum, subj. & prædicatum, de quib. rectè in principio libri agit* Aristoteles. *Ordinantur n. proximè ut partes ad Enuntiationem construendam, nec tantùm per accidens & ob meliorem cognitionem hic tractantur, ut placet* Titelm: c. l. Dices: *Inscriptio est de Interpretatione. E. hæc adæquatum objectum.* R. N. C.

Non semper inscriptiones sunt ab adæquato objecto, sed & â fine, & alio quocunq;, quod ad objectum ducit. Tale quid est interpretatio. Et sic vel à parte *& fine objecti est inscriptio, ut putat* Alexander: *vel interpretatio notat ipsam Enunciationem, quæ interdum sic vocatur,* V. Scharf. l. 2. Log. c. 1. Hunnæum l. 3. Log. p. 137. Titelm. præf. l. 3. Log. *ut putat* Ammonius: *vel* Arist. *ad suum tractandi scopum respexit, qui est, sensa animi per enunt: interpretari.* V. Tolet. c. l. *vel ad sui seculi mores respexit, ubi potissimus Enuntiationum scopus interpretari conceptus, ut placet* Keck. nostro, l. 2. Log. s. 1. c. 1. *vel generali usus est vocabulo, etsi ad speciale ut objectum intenderet, ut, si tractaturus de homine inscriberes de animali, ut censet* Boëthius ap. Tolet. c. l.

5. *Dicend: III.* Objectum libri hujus ex tractatione Aristotelea est enuntiatio vocalis & scripta: Ex rei veritate etiam mentalis esse debet. Prius *patet, quia principia vocalis prop. hic traduntur, voces, nomen, Verbum, oratio,* & c. 5. *definitur Oratio vocalis, &c. ut benè advertunt* Morisan. l. d. Int. c. 1. Faber c. l. c. 1. q. 1. & c. 5. p. 257. Posterius, *quia enunciatio mentalis non minùs est Enuntiatio, quàm vocalis & scripta. Nam definitio Enunt. ei competit. Imò primariò hæc est talis: Secundariò & signanter vocalis & scripta, propter scil. mentalem, quam repræsentat, ut* benè Cl. Weger. in l. d. Int. q. 10. n. 4. *Sic angelis competunt Enuntiationes, etsi vocales a. scriptæ non. Cur a. in tractatione suâ* Aristot. *ad vocalem & scriptam potissimùm enunt. respexerit, ejus variæ redduntur causæ ab Interpretib. Ut quòd notior vocalis mentali: per eam hæc explicanda: sine illâ explicatio difficilis sit: mos seculi Aristotelei, ubi ad vocales enunt. respiciebatur, & c.* V. Keck. nostrum c. l. *Quanquam*

vox λόγος, quâ Enunt. definit Arist. *& rationem & orationem significet, eoq; ad utrumq; referri possit, ut* d. 6. t. 10. monitum. *Etiam vox Latina, Oratio, ad orationem internam à Philosophis extenditur, etsi Philologis fortè ea usurpatio non solita, quorsum pertinent, quæ regerit* Zanakius con. Cl. I. M. l. 2. f. 1. c. 1. q. 2.

6. *Hæc de* primo. Secundum est, quodnam fundamentum propositionis? *Hoc* vel *proximum est, Oratio, ut communiter ab interpretib. redditur: vel, compositio mentis, quæ & genus & fundamentum esse potest, ut sunt ea, quæ naturâ priora sunt, fundamenta posteriorum, quib. suum esse communicant. Sic genera specierum:* vel remotum, *ut interpretatio, signa, voces, nomina, verba interpretantia, conceptus repræsentantes, &c.*

7. *Interpretatio multa notat.* V. Scharf. l. 2. Log. c. 1. *Hic est conceptus mentis per signum aliquod Logica explicatio. Dicitur* 1. Explicatio. *i. e. evolutio, expressio, explanatio, deductio sensuum animi per certa signa.* 2. Logica. *Non hic intelligitur explicatio qualiscunq; ut Grammatica vocum deductio, aut realis rerum Interpretatio, quæ realibus disciplinis est propria: sed* Logica, *quâ aliquid Logicè & per principia Logica, Logico modo & fine exprimitur, ut per nomen & verbum Log. quæ â Grammaticis multum differre th. 25. patebit: item per aliquid, quod subjecti, & aliquid, quod prædicati locum habeat.*

8. *Dic: 3.* Conceptus mentis. *Immediatè interpretatio est conceptuum mentis, mediatè & ultimatè rerum conceptu repræsentatarum. Hinc voces primò sensa animi notant: Secundò res, quarum speciem sensa animi s. conceptus gerunt, ut benè* Philosophus de Int. c. 1. *Loquimur primò, ut sensus*

noster

noster constet: ultimò, ut res ipsa, quam volumus. *Et malè voces significare solas res cum Scoto, Gabriele, Mendozâ, asseritur, vel solos conceptus cum Boëthio. Vtrumq; enim significant.* V. Dn. Weger. l. d. Int. q. 5. 6. 4. Per *signum aliquod. Signum hoc* vel *vox humana esse potest, ubi interpretatio vocalis intelligitur: Vbi distinguenda est vox à sono, qui in rebus inanimatis est, v. g. fistulis, tibiis, lituis, fidibus, fragore tormentorum, bombardarum, &c. Humana vox dicitur, ut requirat.* 1. Articulationẽ, *ut vox articulatè certis syllabis scribi possit. Excluduntur ergò voces inarticulatæ, sive hominum, ut gemitus, suspiria, clamores puerorum, morionum, a. ebriosorum: sive beluarum, ut mavatus, grunnitus, latratus, avium cantus, &c. quæ nil interpretabuntur,* V. Titelm. l. 3. Log. c. 1. 2. Significationem, *ut voces significent conceptus eorum, qui eas proferunt. Vnde vox definitur sonus significativus rei & conceptus ad placitum. Vt excludantur garritus quarundam avium articulati, ut Psittaccorum, picarum, corvorum, qui non nôrunt significata istarum vocum, quas proferunt: Item voces humanæ articulatæ quidem, sed significatione carentes, ut bumam, rahaha, &c. Pulcrè* Augustinus tr. 45. in Ioh. c. 10. *Vtiq; nihil aliud sunt verba, quàm signa: significando enim verba sunt. Tolle significationem verbo, strepitus inanis est,* 3. Determinationem, *ut & determinatè significent citra ambiguitatem. Nam ambiguorum, quamdiu talia sunt, nulla est Logica interpretatio, nulla enuntiatio.* 4. Moralem institutionem, *ut significatio vocum non sit ex vocum naturâ, sed morali hominum instituto & placito, ut requirit* Philosophus d. Inter. c. 2. *Vbi nota:* Voces sunt significabiles naturâ, *i. e. ex sui naturâ aptæ sunt ad significandum, & ita eò ab hominib. applicatæ:*

 sed non

ed non significantes naturâ, *i. e. quodlibet significatum cujusvis vocis non est ex naturâ vocis, sed libero hominum Instituto.* V. Becan. p. 2. Th. Sch. T. 2. c. 9. q. 5. *Sonus vocis est â naturâ: Determinatio ad hoc vel illud notandum, â liberâ hominum complacentiâ.* V. pluribus Alsted. l. 1. Log. harm. c. 3. Cl. I. Mart. C. 2. d. 9. q. 1. Timpl. l. 3. Met. c. 4. q. 12. Regium l. 2. Log. q. 1. §. 4. Fabr. l. d. Int. c. 3. q. 1. Goclen. p. 3. probl. q. 6. Combric. in l. d. Int. c. 1. q. 4. 2. a. Toler. c. l. c. 1. q. 1. Morisan. d. 10. Log. q. 1. Muret. l. 13. V. L. c. 4. Valles. de sac. Phil. c. 3. *aliosq́.*

9. Vel signum hoc *qualiscunq́. species intellecta alij impressa esse potest, ut quâ conceptus repræsentetur, ut cum angelus angelo interpretatur:* vel *species expressa alicujus rei cognitæ, ut cum tacitè quis secum meditando interpretatur, quod* verbum mentale *& intelligibile dici solet, & in specie ab intellectu expressâ formaliter intellectionem tanquã termino al quiconsequẽte rationeq́. ab eâ diversâ consistit, quâ res repræsentatur & manifestatur, & formalis similitudo rei cognitæ importatur. Quomodo Patres & Philosophi vocem verbi & ad verbum internum extendunt, quod in intelligibile s. mentale, quod modò definitum, & imaginabile dividunt, quod actus imaginationis sit, quo sonum proferendum, qui verbum intelligibile interpretari debeat, imaginemur. Quomodo & scriptura dicere & loqui interdum interno de cogitatu sumit,* V. Psal. 14. v. 1. Psal. 53. v. 2. Eccles. 1. v. 16. Matt. 9. v. 21. *Tandemq́.* verbum externum s. *sensile adjiciunt, quod exterius positum significet id, quod ab intellectu concipitur.* V. Damascen. l. 1. d. ort: fid. c. 17. 18. Anshelmum in monolog. c. 9. *Communiter hic signa pro signis interpretationis externis sumuntur.*

10. *Interpretatio est vel* simplex, *vel* composita. *Et utramq; Aristotelem voce interpretationis intellexisse censeo, ut benè* Barthol. l. 2. p. com. c. 1. Faber. c. l. q. 2. Zabarel. l. 2. d. L. N. c. 5. Goclen. p. 3. pro. q. 2. *Et hoc est, quod* th. 4. *dictum, enuntiationem hic intelligi etiam cum partibus suis.* Simplex *est, quæ uno signo constat, & fit per nomen & verbum nondum conjuncta. Vt, Homo, currens, animal rugiens, grande, &c. Quid utrumq; sit, dicetur* th. 23. Composita *est oratio duo signa complectens. Vt, Homo currit. Estq; vel* imperfecta, *cum sensus non absolvitur, ut, si cognovisses et tu?* Luc. 19. v. 42. *Quos ego?* Virgil. *Vel* perfecta, *cum sensus absolvitur. Vt, didicisse fideliter artes Emollit mores.* Hæc vel non enunciativa *est, vel* enunciativa. Non enunciativa, *quæ affirmationem & negationem Logicè & directè non exhibet. Hæc vel* affectiva, *i. e. quæ affectum aliquem aut ornatum Oratorium redolet, & Oratoribus, Rhetoribus, Poetis, Grammaticis est usitata, non Logicis.* Vid. Arist. de Int. c. 4. *Tales orationes sunt* imperativæ, prohibitivæ, exhortativæ, promissivæ, comminativæ, Optativæ, Petitivæ, deprecativæ, Interrogativæ, Imprecativæ, Subintellectivæ, Exornativæ, *Infinitiuæ, admirativæ, & ejus generis similes:* vel Implicativa, *ut ambiguæ de industriâ, quæ prorsus non Logicæ, nisi ubi ad unum sensum reductæ fuerint. Hæ omnes resolui debent in planam affirmationem & negationem, ut fiant Logicæ: Primò & ut tales, Logicæ nondùm sunt: sed resolutæ fieri possunt.* Enunciativa *est, quæ directè & planè citra ambiguitatem aliquid affirmat aut negat, ut verum à falso distingui queat. Et de illâ hic tractandum.*

11. Enit

11. *Fuit secundùm præcognitum.* Tertium est, quis Author hujus lib. d. int? *Vulgò statuunt Aristotelem. Et rectè.* 1. *Stylus consentiens cæteris libris id arguit.* 2. *Allegatio librorum de animâ,* c. 1, & c. 12. *librorum Analyticorum, Qui sine dubio Aristotelis sunt.* *Negavit olim* Andronicus *quidam* Rhodius ap. Conimbr: præf. l. d. int. *Hodiè* Patritius, Piccartus, alijq;. *Sed absq; ritâ ratione. Nil n. refert, Aristotelem conceptus hic vocare passiones, quod non in lib. de animâ. Omninò n. & ibi ita vocat,* l. 1. de an. c. 1. t. 3. 13. *& passim intelligere vocat pati,* Vt 3. d. an. t. 2. 3. 12. 13. 14. 15. 18. 20. 39. & alibi. *Intellectio ergò & conceptus jure passiones dici possunt.* Conf. Zabarel. l. d. spec. int. c. 5.

12. *Fuit* præcognitionis *doctrina.* Cognitionis *est* absoluta & respectiva. Absoluta, *quâ natura propositionis in se spectatur. Estq;* nominalis & realis. Nominalis *triplex*: Homonymica, Etymologica, & Synonymica. *De his* Scheiblerum d. prop. c. 1. n. 14. *& alios vide.* Interdum *axioma, Enuntiatio, sententia, prædicatio, &c. dicitur.* Interdum *hæ voces ratione distinguuntur, Reipsâ conveniunt.*

13. *Fuit* nominalis *doctrina:* Realis *quadruplex, definitiva, divisiua, affectiva, & partitiva.*

14. Definitio *hæc sit :* Propositio est dispositio Terminorum affirmans aliquid aut negans determinatè, *ut verum falsumq; inde haberi possit.*

15. Dicitur 1. Dispositio, *id est, Compositio, complexio, conjunctio, ordinatio, quâ duo termini actu conjunguntur, sive consentiendo siue disjungendo. Nam* Conjunctio *hic ad utrumq; extendi debet. Pars* prima Logices *de terminis conjungendis tractavit, ut præced. disput. visum : Pars* secunda

cunda *de terminis per copulam conjunctis, id est, ipsâ Terminorum actuali conjunctione tractet. Alij definiunt per* sententiam. *Vt* Keck. noster l. 2. Log. s. 1. c. 1. Goclen. p. 3. prob. q. 3. *Sed* vel *sententia sumitur* strictè *& famoso significato, & sic sententia est propositio cum judicio conclusa, sic strictius quid est propositione: Nam solæ propositiones veræ sunt cum judicio conclusæ, falsæ cum ἀῤῥωστία & errore judicij:* Vel latè, *prout qualemcunq́ enuntiationem notat, quod regerit* Zanakius, *& exemplis* ex Melancthone *&* Cicerone *confirmat con:* Cl. l. M. l. 2. s. 1. q 2. *quæ ex* Goclenio c. 1. q. 8. *desumpsit. At sic æquipollet voci propositionis, unde* th. 12. *in synonymis propositionis adducitur, & ab ipso* Keckerm. l. 2. Gym. Log. c. 1. Can. 4. *inter synon. ejus recensetur: non latior est eâ, qualis esse debet, si genus propositionis esse debeat. Et hoc ergò non juvabit* Zanakium. *De alio ergò Termino cogitandum, qui sit latior propositione, latitudine eâ, quæ Logicis notionibus pluribus competat. Hic est* Dispositio *seu conceptus complexus.* Dispositio competit & propositioni & syllogismo, *sed diversis differentiis implicata. Adeoq́ verè genus propositionis esse potest. Dispositio verò potest esse* vel in mente, vel in voce, vel in scripto, *& sic omni propositionis formæ, mentali, vocali, scriptæ, aptari potest. Dices: Etiam sententia est latior propositione, nam competit etiam sententiis nondum enunciantibus.* V. th. 10. *Ergò. Resp. Sententiæ non enunciantes non sunt Logicæ, sed resolvendæ primùm sunt, ut fiant Logicæ,* t. 10. *Eoq́ Illa communitas hic non sufficit. Communitas generis in* propositione debet Logicis notionibus pluribus esse communis: *Hoc non est in sententiâ hoc modo sumptâ; benè in dispositione,*

quæ etiam Syllogiſmo, qui Logica notio eſt, competit. Vt non diffitetur Goclen. c. l.

16. *Aliјs genus* orationem *faciunt. Ita Peripatetici pleriq;. Hoc concedi poteſt, ſic orationem* genericè ſumas,&pro externâ & internâ, *quod fieri à Philoſophis ſolere teſtatur* Gocl.c.l.*& ſuprà dictum* t.6.9. *Nec video, cur negetur à* Zanakio c.l. Etſi enim Philologis fortè ea ſignificatio parùm uſurpata, ſatis, ſi Philoſophis in uſu. *Hi enim orationem mentalem etiam vocant orationem, ut verbum mentale etiam verbum. Et vox λόγος ab Ariſtot. uſurpata* d.inter c.4.5.id fert.V.d.6.t.10. Alij *inſtrumentũ noëticũ.* Alſted.l.6.Log.harm.c.1.Timpler.l.3.Log.c.1.q.2. *Sed meliꝰ & clariùs dicitur diſpoſitio Terminorũ, quàm obſcuris & potioribus Philoſophis non uſitatis terminis ingenia diſcentium ſodicantur. Inſtrumentum remotius genus eſt, omnib. noëmatibus Logicis competens: Et inſtrumenta noëtica etiam Termini partis primæ ſunt,* V. Timpl. 1. Log. c. 3. §. 3. 4. *Qui tamen non propoſitiones. Hic* propius genus *quæritur, notionib. complxeis partis ſecundæ competens. Hoc diſpoſitio.*

17. *Dicitur* 2. Terminorum. *Termini ſunt materia propoſitionis, ex quâ exſtrui ea & in quam reſolvi debet. Et prioribus diſputationibus ſunt elaborati.* V. d. 2. t. 18. Ramiſtæ *vocant argumenta, item* themata. *Sed admodùm alienè, Vt* d. 2. t. 13. *monitum. Porrò* Termini *ſunt in propoſitione* vel immediatè, *ut in ſimplici,* vel mediatè, *ut in compoſitâ. Hæc enim, quia ſimplices in ſe habet, etiam terminos mediantibus illis ſimplicibus propoſitionibus in ſe habet. Dicitur* 3. Affirmans aliquid aut negans, *id eſt, Quo indicatur aliquid eſſe aut non eſſe. Affirmare & negare in propoſitio-*

positionis naturâ ita inclusum est, ut cogitari ea non possit, quin affirmatio cogitetur aut negatio. Affirmatio est compositio enuntiativa termini cum Termino: Negatio est divisio Termini à Termino. Aristoteles *dupliciter definit propositionem: semel per verum aut falsum*, d.int.c.4. *Alibi per affirmationem & negationem*. 1. prior: c. 1. *Et communiter Interpretes hanc præponunt illi.* V. Schei. c. 1. d. pro. n. 8. *Affirmatio enim & negatio interior & magis necessaria est propositioni, quàm veritas a. falsitas*, quæ magis materialis est, & ad affirmationem & negationem sequitur: *Etsi postea dividatur etiam propositio in affirmativam & negativam, quod in* definitionibus qualibuscunq;, qualis hæc, *ut notionis secundæ est, tolerari potest. Conf.* Goclen. p. 3. probl. q. 17. Mendozam d. 4. summ. s. 1. §. 1. & d. 8. Log. §. 17.

18. *Dicitur* 4. Determinatè. *Hæc vox requirit* non determinationem objectivam, *nam infinita non habent objectum determinatum, sed infinitè extendi possunt, ut, non homo est non animal:* Sed .1. Discretam & divisam affirmationem & negationem, *quæ fiat per copulam, cujus vi unus terminus tribuatur alteri, aut distinctè removeatur ab altero. Vt distinguatur à* connexione Terminorum complexâ, quæ objectiva est, *& citra copulam fit. Vt, homo albus, animal rationale.* Vid. d. 2. t. 30. *Hic discretè & separatim dicendum, Homo est albus, Animal est rationale.* Vid. Arist. d. inter. c. 5. 2. Distinctam & ambiguitate carentem affirmationem & negationem. *Nam si de industriâ ambigua sit propositio, & in duplicem sensum torqueri possit, non est de ea Logico cura. Sic, Exiguum leporem vidi jugulasse molossos, ambiguum est, An quòd molossi jugulârint leporem, an lepus molossos, affirmetur. Hæc & similia, quamdiu am-*

diu ambigua manent, respuuntur à Logico, quia non faciunt ad finem Logices, veritatem eruendam. 3. Explicatam & apertam affirmationem & negationem. *Vt si lateat ea abstrusa Ornamentis Oratoriis, affectibus, additionibus, involutionibus, demantur ea omnia, & in simplicem & apertam Enuntiationem Logicam resolvantur, constantem casu recto, & modo verbi indicandi, & tempore, quantum fieri potest, præsenti. Hic enim valet illud Logicorum:* Propositio de præterito & futuro vera est ob propositionem de præsenti. *Et ita resolvendæ sunt Orationes istæ Oratoriæ, Grammaticæ, Poëticæ. Itemq; identicæ, intensivæ, explicativæ, &c. de quibus* c. 10. *dictum.*

19. *Fuit* Definitio *Propositionis. Sequitur* Divisio. *Divisiones propositionis in affirmativam & negativam, veram & falsam, &c.*dis 8.*proponentur. Hic strictim tradendæ sunt quædam, quæ generalius naturam propositionis concernunt, & qualiter de eâ in Log tractetur, imprimis declarant. Hæ sequentes esse possunt.* I. Propositio alia est mentalis, alia vocalis, alia scripta. Mentalis, *quæ in mente repræsentata manet.* Vocalis, *quæ externâ voce profertur.* Scripta, *quæ literis exhibetur. Quæ in Log. de prop. traduntur,* omni formæ propositionis convenire debent. *Imprimis tamen mentali. De nomine & verbo est difficultas, quî mentali propositioni conveniant. De hoc* th. 23. 24. *dicetur.*

20. II. Propositio est vel implicita vel explicita. Implicita, *quæ adhuc involucris quibusdam prædita, & eruenda est, ut fiat Logica. Dicitur etiam Potentialis, Tales sunt obscuræ illæ, quæ sunt propositiones analyticè, id est, resolutivè.* V. th. 10. Explicita *est, quæ apertâ formâ Logicâ*

rejectis

rejectis involucris proponitur. Dicitur etiam actualis. De hac hic docetur, non de illâ, nisi secundariò; Ostendendo, quomodo ad veram Log. propositionem sit revocanda. III. Propositio alia est materialis s. in actu exercito, alia formalis s. in actu signato. Materialis *est, quæ est astricta certæ materiæ. Vt Theologica, Philosophica, Physica, Mathematica, &c. Formalis est, quæ generaliter attendit naturam propositionis, non determinando ad hanc vel illam materiam in specie. Et sic hic tractetur propositio. Sic etiam veræ, falsæ, propositiones, quæ aliàs materiales dicuntur,* formales sunt, *quia non in se ad materiam specialem, v.g. Theologicam, Medicam, descendunt, nisi interdum per accidens & illustrationis gratiâ. Formalem tractat Logica: ad materiales specialissimas non descendit.* IV. Propositio est vel notionalis vel realis. Notionalis *est, quæ de notionibus secundis enunciat. Vt, genus est prædicabile.* Realis, *quæ primas, ut Homo est animal. Hæc tractatio abstrahit ab utraq́.*

21. *Fuit* Divisio: *sequitur* Affectio. Affectiones *propositionis* vel sunt primariæ, *ut oppositio, Conversio, &c. de quibus* dis. 9. *vel* secundariæ, *quæ hic tractantur. Et sunt variæ.* 1. Terminorum in eâ suppositio. *Termini significant extra propositiones: supponunt tantùm intra propositionem.* Suppositio *est vocis pro suo significato usurpatio. Hæc varia est, & in propositione cautè observanda. Dicitur* alia materialis, *cum vox sumitur pro se ipsâ, ut homo est bisyllabum:* alia formalis, *cum pro suo significato. Vt homo est animal. Alia communis, alia discreta: Alia naturalis, alia accidentalis: Alia simplex, alia personalis: Alia confusa, alia determinata, &c. de quib. vid.* Gutkii syn. l. 1. c. 4. p. 280. & ex: 6. Log. diu: Scharf. l 2. c. 2. Men-

 doz

doz.dis. 2. sum. s.2. 3. Scheibl. d. pro. c. 7. n. 58. Alsted. l. 6. Log. harm. c. 12. Morisan. tra. d. aff. vocum, c. 2. 3. seq. *Vestigia etiam hujus doctrinæ ap.* Aristot. 1. prior. c. 36. reperies. *Suppositio ergò Terminorum accuratè est in propositionibus observanda. Nam neglecta ea pariet 4. terminos variaq; vitia in Syllogismo. Vt, Animal est corpus vivum. Quædam notio Logica est animal. E. Sic: Ens quatenus est ens, est subjectum primæ Philosophiæ. E. omne ens. E. & homo, bos, leo, &c. Homo est species, E. & Petrus, Paulus. Ex suppositione simplici pessimè infertur personalis, Vt in hac doctrinâ docetur.* 2. Terminorũ ampliatio, *Cũ termini amplè sumuntur. Vt, Homo est animal. Homo notat hominem & actu existentem & potentialem.* 3. Term. appellatio, *cum Termini sumuntur pro re existente. Vt, Homo est Imperator Romanus, τὸ homo notat hominem existentem.* Vid. Gutk. & Scheib. c. l. 4. Propositionis expositio, *quæ Terminorum evolutione fit,* & occultatio, *quæ per crypsin fit. Item alienatio, diminutio, &c.* vid. Alsted. c. l. c. 13. & l. 10. L. H. c. 36. Mendozam c. l. s. 7.

22. *Fuit* affectio. *Sequitur* partitio, *quà in partes suas propos. dividitur.* Partes propositionis sunt vel materiales vel formales. *Materiales, quæ materiam ejus faciunt, eaq; vel signantes, vel signatæ. Signantes, quæ sunt signa Logica signatarum. Suntq; nomen & verbum.* Nomen est signum Logicum subjecti ex terminis faciendi, tempus non consignificans. Verbum est signum Logicum prædicati ex term. faciendi, tempus consignificans. Ita colligitur ex Aristot. d. Int. c. 2. 3.

23. *Dicuntur* 1. Signa s. notæ, *id est,* indicia intellectui nostro notantia, *aliquem terminorum debere poni loco subjecti*

subjecti, aliquem prædicati. Sic inter homo & animal, intellectus judicat hominem esse nomen, animal esse verbum. Ita de verbo Arist. c. 1. dicit, *esse notam eorum, quæ prædicantur. Ergò* eadem analogiâ nomen est nota eorum, quæ Logicè subjiciuntur. *Et per hoc officium* ingens est discrimen nominis & verbi Grammatici & Logici, *ut insulsè hæc doctrina Grammatica Rameis dicatur. Nec nomen & verbum sunt* Termini partis primæ, ut Crellius, Regius, Petrella, Faber, Bartholinus, Smiglecius, *aliiq; volunt: nec* ipsum præcisè subjectum & prædicatum, *ut* Titelmannus, Bersman. Faber, Bartholinus, Casus, Crellius, Scharfius, Goclenius, *aliiq; Nisi materialiter, concretè, exotericè & populariter:* Sed signa Logica eorum *ex terminis faciendorum. Per hoc etiam nomen & verbum Logicum* & ad propositionem vocalem accommodari debent, *cujus sunt principia, & quidem ex tractatione Aristotelis ad hanc tantùm, Agit enim de nomine & verbo Aristoteles, tanquam de vocibus,* l. d. int. c. 2. *Et, si Logicè magis, quàm Grammaticè hos terminos sumas, ut hic fieri debet, & usus permittit,* V. t. 9. etiam ad propositionem mentalem, *& sic nomen Logicum se habebit, ut signum conceptus simplicis, (qui non integra propositio, ut in compositis,) qui debet esse in loco subjecti: Verbum Logicum ut signum conceptus simplicis, qui debet esse loco prædicati inter duos terminos Logico ad ordinandam propositionem propositos. Sic ad te, in te, apud te, cogitando, habebis nomen & verbum Logicum in conceptu, utut exteriori prolequio sensa conceptuum non extuleris.* Debet n. Logicus suos terminos, quantum fieri potest, ita definire, ut ad mentalem operationem maximè habeatur respectus. *Mentalis enim disciplina* Logica *est, non præcisè*

præcisè vocalis aut oralis. Confer. Scaligerum ex: 307. s. 23.

24. *Hoc est, quod in definitione dicitur* 2. Esse notas Logicas, *id est notare aliquid intellectui, sive voce id fiat, sive conceptu. Notæ dicuntur & ratione* significationis, *quæ in omni Termino Logico est,* V.d.2.t.18. *Et specialiter in termino operationis secundæ: & hic quidem* non tàm materialis, quàm formalis, *quâ aliud quid præter seipsum significat. Hæc magis Logica, argumentationi & veritati magis accommoda: illa magis Grammatica, & in argumentando â Logico vix admittetur aut curabitur, ut alibi fortè pluribus: & ratione* signationis, *quâ intellectui esse subjectivum & prædicativum inter terminos signare debent. Per hoc differunt â Terminis partis primæ, qui respectum illum proximum ad subject. a. prædicatum non involuebant.*

25. *Dicitur 3.* Nomen nullum Tempus consignificare, verbum tempus consignificare. *De hac definitionis particulâ multa adversùs Aristotelem moventur difficultates, quas passim enarrant* Conimbricenses in l.d.Int.c. 4. q. 2. a. 4. Toletus in l. 1. d. int. c. 3. q: 1. Ruvius in l. 1. d. in c. 1. q. un. Morisanus D. Log. 10. q. 4. Casus l. 1. Log. c. 6. Cl. Weger in l. d. int. q 8. *alijq.*

26. *Iis facilè obveneris, si distinctè observâris quatuor.* Aliud est, tempus significare, *quod* & nominibus *competit, ut annus, hora, mensis:* & verbis, *ut noctescit, diescit, vesperascit, &c.* 2. Tempus qualitercunq; connotare, *id est, existentiam in abstracto vel in præsenti tempore, vel præterito, vel futuro significare, non concreto, id est, ipsum fluxum per differentiam temporis aut ei æquipollentis mensuratum denotare. Hoc etiam* nomina possunt. *Sic cœna, prandium,*

dium, verberatio, notant actiones in præsenti quasi existentes, sed abstractè citra fluxum exercendi actionem in tempore. Majores, Posteri, coætanei, connotant tempus, i. e. existentiam in tempore, sed citra fluxum existendi in tempore. Idem est in participiis, *quæ actionem in tempore notant, sed citra determinatam temporis differentiam per fluxum. Sic ambulans, verberatus, amatus, &c.* Et hinc participia cum omnibus differentiis temporum conjungi possunt, ut, homo est, erit, fuit, ambulans: *Quod impossibile esset, si in se fluxum determinatæ temporis differentiæ consignificarent.* 3. Tempus accidentale implicare, *id est, differentiam aliquam temporis involvere, quæ non tempori, ut tempus est, competit, sed ut hoc aut illo loco numeratur. Hoc etiam nominibus competit. Vt matutinus, vespertinus, nocturnus, diurnus. Vbi hic vesper est, alibi manè esse potest.* 4. Tempus essentiale aut illi æquiqollens Logicè consignificare, *id est, notare aliquid per modum actionis aut passionis, cum connotatione fluxus differentiæ temporis essentialis, id est, præteriti, præsentis aut futuri aut alicujus ei æquipollentis, ut in duratione Angelica & divinâ, Quam tempus Logicum & Metaphysicum vocare solent.* Hoc solis verbis competit. *Sic me cœnare, prandere, notat actionem cū fluxu præsentis connotatam: Cœnasse actionē cum fluxu præteriti. Idem est in* verbis illis, *cesso, quiesco, fio, existo, morior, ubi aliquid per modum actus aut passionis significatur:* & verbis divinis, *ut creo, genero, prædestino, justifico, ubi tempus Metaphysicum, i. e. duratio æterna cuilibet temporis Physici differentiæ coëxistens connotatur.* Sunt n. verba in divinis sumenda pro eâ potestate, quâ in divinis habere possunt. *Vt è verbo divinis attributo non statim tempus Physicum cum Photinianis & aliis,* V. dec. 1.

Misc.d.1.t. 35. *colligendum, sed duratio qualiscunque em nexs tempore. Vnde verba in divinis sæpè nomina fieri ajunt Authores, i. e, significare sine tempore, sc. Physico.* Vid. Cl. l. Mart. l. 2. Eloh.c.51. D. Höpfn.in l.d.int. c. 3. Cl. Weger. c. l. q. 8. Valentiam T.1.d.1-q.10 p. 1. Becan. par.1. Th. Sch. c. 8. §. 7. Brochm. L. C. de Deo, c.3. q.4. In essentialib. propositionibus *verba vulgò à temporis differentiâ absolvi ajunt.* Raconis p. 2. Log. tr. 1. s.3. & alij. *Sed hoc* de veritatis ad vnum tempus adstrictione, *non essentiali temporis in verbo consignificatione accipiendum, q. hæc abesset. Hæc n. essentialis in verbo est. Et licet abstrahat hic à tempore* Physico, *non tamen* Metaphysico *& quavis duratione, sicq; quambis temporis differentiam includit, etsi quando formatur, sub unius determinatione formetur, ut. homo est animal.*

27. *Fuerunt* partes materiales signantes: Signatæ s. objectivæ *sunt, de quibus propositio verificatur. Et sunt* subjectum & prædicatum. Subjectum *pars prop: Logicè antecedens, quæ & antecedere debet, & Logicè de facto antecedit.* Prædicatum *Logicè consequens & jure & facto. Proponunt aliàs authores varias notas subje: & prædicatorum. Vt articulum Græcum, ordinem & situm verborum, ordinem rerum. Sed hæc non semper procedunt.* Vid: Scharf. l. 2. Log. c. 3. Scheibl. d. pro. c. 1 n. 24. *Nec satis cautè dices subjectum esse id, quod in rerum naturâ antecedit, prædicatum id, quod in rerum naturâ consequitur. Nam hic* non antecessio aut consecutio naturalis semper observatur, sed notionalis & Logica, ut bene Cl. I.M. l. 2. disc. Ram. c. 2. q. 3. *Sic si dicas, Albedo naturaliter sequitur corpus, hic albedo notionaliter antecedit. Sic omne visibile est homo, Om. album est corpus Om. currens est animal, Om. motum est vivum, Hic accidentia semper sunt subjecta, substantiæ prædicata, quæ in naturali ordine semper antecedunt sua accidentia. Rectiùs ergo subj. pars Logicè antecedens dicitur. Prædicatum pars Logicè consequens. Quæ Logica antecessio & consecutio ex di*spositione & resolutione terminorum Logicâ, *ex quibus constat propositio, maximeq; ex sensu rerum enuntiatarum est adjudicanda. Rectè* Mendoza d. 1. sum. p.1. §.2. *subjectum est, quod subest prædicationi, qualiscunq; aliàs res sit. De partibus* formalibus d. 8. c. 2. seq: agetur. *Hic ob chartæ angustiam finis esse cogitur.*

H. NICOLAI
OPERA.
TOMUS II.